

1.1. TESTUINGURUA

Transexualitatea ez da gaur egungo kontua. Aspalditik dator, eta hainbat kulturatan agertzen da. Transexual hitza 1940. urtean hasi zen erabiltzen, jaiotzean esleitu zaien sexuaren eta haiek sentitzen duten sexuaren arteko disoziazioa bizi duten pertsonak izendatzeko¹. Hala ere, pertsona transexualen eta genero-adierazpenari dagokionez askotariko errealitateak bizi dituzten pertsonen (trans pertsonen) presentzia unibertsala izan den arren (kultura gehienetan eta historiako aro guztietan izan dira), gizartean diskriminazio negatibo nabarmena pairatzen dute oraindik ere, eta horren ondorioz, pertsona diren aldetik dagozkien eskubideak urratzen zaizkie. Egia esan, diskriminazio hori eta eskubideen urraketa hori gero eta txikiagoa da. Lehengo mendearen azken laurdenean eta mende honetan, mendebaldeko herrialdeetan asko aurreratu dugu diskriminaziorik ezaren eta haien eskubide espezifikoaren arau bidezko positibizazioaren bidean, baina bide luzea dugu oraindik egiteko.

Gaur egun, pertsona transexualen kolektiboa kalteberatzat hartu behar dugu oraindik ere, bai gizartearen eta kulturaren esparruan, bai osasunaren esparruan. Euskadiko osasun-sisteman pertsonen Eskubideei eta Betebeharrei buruzko Adierazpenean ere pertsona transexualak kolektibo kalteberatzat edo ahultzat identifikatzen dira (beste sei kolektiborekin batera). Ondorio horietarako, pertsona ahultzat edo kolektibo ahuletako pertsonatzat hartzen dira irizpide hauek betetzen dituztenak²:

1. Barne-eragileek (egoera edo osasun psikofisikoa) edo kanpo-eragileek (baliabideak, gizarte- eta kultura-egoera eta abar) autonomia edo autokudeaketa murriztuta izatea.
2. Neurriespezifikoak beharizatea, osasun-baliabideetara edo baliabide soziosanitarioetara berdintasun-baldintzetan eta bereizketarik gabe sartu ahal izatea bermatzeko.

Diskriminazio horren eraginez transexualak ezkutatuta egon dira gizartean eta, horren ondorioz, gaur egun ere ezin dugu zehatz-mehatz jakin kolektibo horretan zenbat pertsona biltzen diren, batik bat, zenbat adingabe eta, zehazki, pubertaroaurreko zenbat haur. Diskriminaziorik eza zabaltzen ari den heinean, pertsona transexual gehiago ari dira ezagutarazten eta, batik bat, haur gehiago. Fenomeno hori dela-eta, gizartearen, hezkuntzaren eta osasunaren sektoreak heldu eta adingabe horiei laguntza eta arreta emateko ahalegina egiten ari dira; horretarako, jardunak modu integral eta koordinatuan sistematizatzeko eta bideratzeko programa eta protokoloak diseinatu ari da. Eta horren adierazgarri dugu “Pertsona transexualei arreta integrala emateko gida”.

Aurrerago ikusiko dugunez, transexualitatea ez da gaixotasun mentala, ez da soziopatia, aniztasunaren erakusgarri baizik, giza aniztasunaren beste aldaera bat; txiki-txikitik ager daiteke, eta kasu askotan, osasun-esparruan hainbat jardun egin behar izaten dira. Horregatik, transexualei arreta emateko garaian hezkuntzaren, gizartearen eta osasunaren esparruetan jardun espezifikoak egin behar izaten dira. Gida honen bitartez, hiru esparru horietan gomendatutako jardun guztiak dokumentu berean bildu nahi izan ditugu. Hartara, kolektibo horri arreta ematean modu integral eta integratuan jokatzeko asmoa adierazten dugu, hasiera-hasieratik.

¹ 14/2012 LEGEA, ekainaren 28koa, transexualak genero-identitateagatik ez baztertzeari eta haien eskubideak aitortzeari buruzkoa.

² 147/2015 DEKRETUA, uztailaren 21ekoa, Euskadiko osasun-sisteman pertsonen Eskubideei eta Betebeharrei buruzko Adierazpena onartzen duena.